

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Vi bringer dette billede fra 4. maj-dagen for at minde om, at alle bør tænde lysene den aften. Vi har her en enestående rig tradition, som vi bør værne om.

BRØNDSHOLM ^{A/S}

VESTERGADE 2

KØBENHAVN K.

TELF. CENTRAL 8350

EVALD'S LINIERANSTALT

F. EVALD-SWENSSON

GRAABRØDRESTRÆDE 23

KØBENHAVN K.

IVER H. IVERSEN

STATSAUTORISERET REVISOR

V. FARIMAGSGADE 35

KØBENHAVN V.

REVISIONSFIRMAET

A. ENGEL NIELSEN

A. KROGH JENSEN

STATSAUT. REVISORER

VIMMELSKAFTET 49

HAVREHOLM

PAPIRFABRIKS UDSALG

ALLEGADE 18 - KBH. F.

SIMON OLESENS EFTF. A/S

LANDEMÆRKET 11 - KBHV. N. K.

E. HIRSCHSPRUNGS EFTF.

INGENIØRFIRMA

BADSTUESTRÆDE 17

CARL LUND

RÅDHUSKROEN

LØNGANGSTRÆDE 21

C. JUL. UTTENTHAL

SKALBAKKEN 11 - VANLØSE

TELF. 71 89 89

L. A. LARSEN & SØN

GAS - VAND - SANITET

LØNGANGSSTRÆDE 21 - KBH. K.

BYEN 6946

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.

(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bopiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Ejderkasernen, Rendsborg, Vesttyskland.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh. Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund, Ordrup 5075.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV. TAgA 328.

Den øvrige bestyrelse:

Bankfuldmægtig Olav Holst,
Bengtassevej 6, Hellerup.

Seminarirektor, cand. mag.
Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen,
Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorfs-
lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8,
Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby,
Fyn.

Dr. Børge Næsted, Store Torv 16-18,
Århus C.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade
20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch,
Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Side-
allé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M.F., Herning

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjelpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceanfdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).
Minerva 1336.
Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl af Dansk Fagpresseforening), Frederiksborgvej 109, København NV. Taga 328. (træffes bedst 17,30-18,30)

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup
Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD

	Side
Sådan opleves den 4. maj	51
Program for 4-5 maj i Neungamme	55
Klinkerverke	57
Retsopgør	59
.9. april på Rådhuspladsen ..	61
Bøger	63
Dagbogsblade	65

Sådan oplevedes den fjerde maj

Flere kendte folk fortæller om deres personlige oplevelser, da det glade budskab indløb

Der er tradition for, at den danske radio sender det berømmelige frihedsbudskab, som det lød i den engelske radios udsendelser til Danmark, om aftenen den fjerde maj 1945. Vi husker alle, at speakeren oplæste de sidste nyheder — og så pludselig sagde han: „Et øjeblik“. Derefter fulgte en lang pause. Og så kom det: „Der er netop nu indløbet meddelelse om, at de tyske tropper i Holland, Nordtyskland og Danmark har kapituleret“. Stemmen knækkede over af bevægelse, da speakeren gentog meddelelsen om tyskernes overgivelse til general Montgomery.

Tankerne går tilbage, når vi år efter år påny hører det glædeligste budskab af alle. De går tilbage til hin mindeværdige aften. Og den aften oplevede vi vidt forskelligt. Vi har bedt nogle kendte folk om at fortælle om, hvordan de oplevede budskabet.

Oplevede 4. maj i en høstak

— Jeg var i England på det tidspunkt, siger „Holger Danske“s stifter, direktør Jens Lillelund, der nu sidst har haft mægtig succes med Kennedy-indsamlingen, som han tog initiativet til, og som netop har passeret den første kvarte million kroner.

— Jeg opholdt mig oppe i Grims-turph ved en flyveplads, siger han videre. Det var utroligt varmt den 4. maj om eftermiddagen, og sammen med tidl. direktør for K.D.A.K., Vagn Loft, havde jeg lagt mig i en høstak.

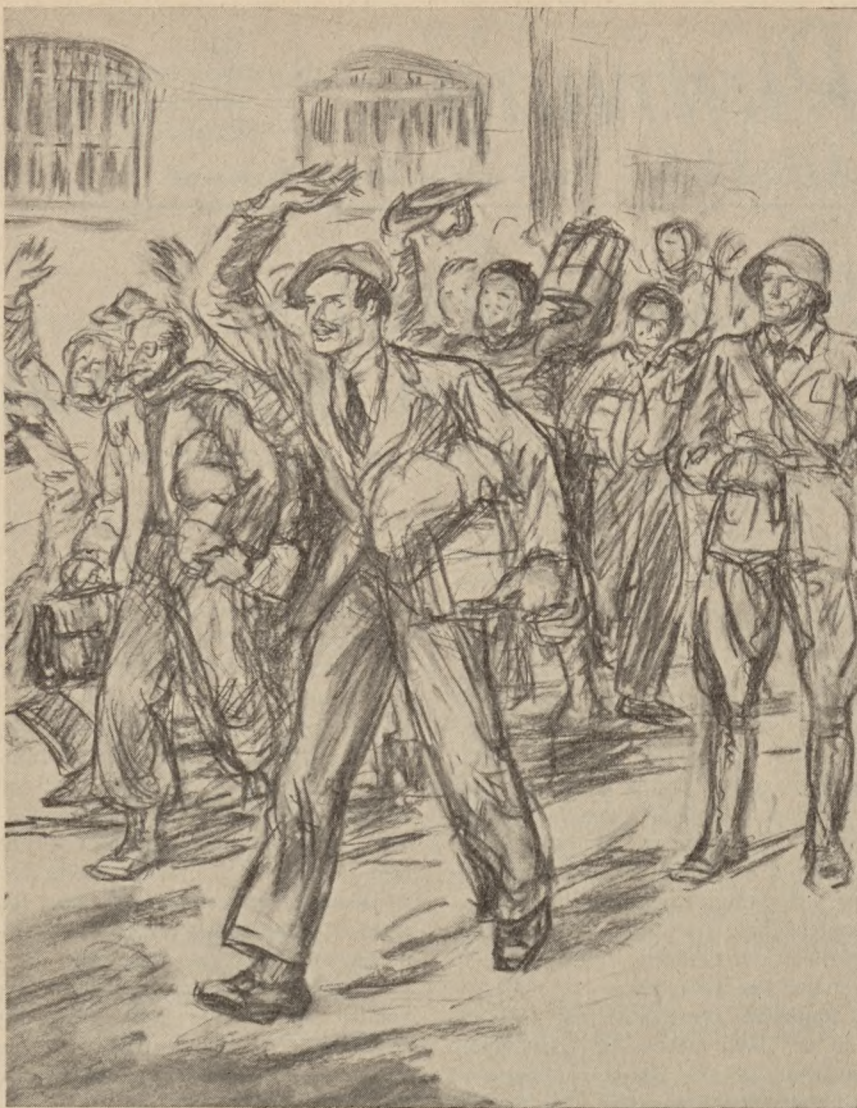
Vi lå forøvrigt og ventede på, at vi skulle flyve hjem sammen med „ørkenrotterne“, som Monty ville sætte ind i Danmark. Vi skulle kastes ned med faldskærm. Jeg husker, at vor bataljonchef var oberst David Dobie, der et halvt hundrede gange tidligere havde prøvet turen ned i faldskærm bag tyskernes linjer, bl.a. ved Arnhem i Holland. Ude på flyvepladsen holdt 100 maskiner klar til at tage os ombord . . . Så pludselig ved 17-tiden om eftermiddagen kom en officer løbende. Han råbte, at tyskerne havde kapituleret fra næste morgen. Vore følelser var blandede. Jeg husker, at der var både glæde og ærgrelse. Vi ville naturligvis gerne have været med i det sidste opgør med tyskerne.

Hjemrejsen til Danmark

Vi startede den sjette maj fra Grimsturph. Alt var tilsyneladende kaos på flyvepladsen, og jeg erindrer, at jeg aldrig havde troet, at vi kom til at starte til tiden. Men så præcis på det aftalte klokkeslet gik den første maskine i luften — og alle de 99 øvrige fulgte lige efter. Vi dannede formation, gik ind over Holland, hvor jagerbeskyttelse skulle støde til os. Jagerne skulle starte fra en fransk flyveplads.

— Her kommer ingen jagere, sagde jeg til oberst Dobie.

— De skal være her om 30 sekunder, svarede han roligt, og nøjagtigt 30 sekunder senere havde vi jagerne omkring os. En af dem dykkede ned

BEFRIELSE

lige for næsen af vor maskine, og jeg husker, at jeg hørte chefpiloten sige til ham over radioen: „Jeg vil håbe, at du brækker din hals — din vovefyr.“ Vi landede præcist i Kastруп, og det første, jeg så, var, at der holdt fire biler, der var påmalet „Holger Danske“.

Blovstrødpræstens oplevelser

Den landskendte Blovstrød-præst, H. K. Søbye, siger:

— Jeg var præst i Horsens i 1945. I vort hjem havde vi i tre måneder haft faldskærmsjægeren Leif Bangsbøl boende, og derfor måtte vi gå „under jorden“. Jeg havde opholdt mig på herregården „Nordskov“ ved

Ringe, mens min kone var hos bekendte i Vejle. I slutningen af april vendte vi tilbage til Horsens.

„Befrielsesdag“ allerede 1. maj

— Og nu kommer der noget mærkeligt, fortsætter pastor Søbye. Vi oplevede i Horsens befrielsesdagen allerede den første maj. Borgmesteren i Horsens var blevet enig med den tyske kommandant, der boede på Bygholm, om, at nu var Tyskland færdig. Derfor dukkede politifolkene og frihedskæmperne allerede op på gaderne den første maj. Gestapo i Århus hørte om dette, og de tog straks til Horsens, hvorfor politiet

og frihedskæmperne påny måtte gå i dækning til den fjerde maj.

Da selve budskabet indløb, sad jeg hos inspektøren for Bygholm-skovene i dennes hjem. Vi lyttede naturligvis til BBC. Vi blev selvfølgelig jublende glade, og i første omgang blev jeg stille i mit sind. Senere kom glæden naturligvis til udbrud. Vi fik husets bedste vin på bordet.

Mindedes sabotører fra prædikestolen

— Var der ikke noget om, at du under besættelsen mindedes de faldne sabotører fra prædiestolen?

— Det skete. I juli 44 faldt Henning Rønlund Carlsen under ildkamp i nærheden af Skanderborg. Søndagen efter kunne jeg ikke dy mig, da jeg stod på prædikestolen. Jeg sagde det i kirken, og jeg tilføjede: Lad os mindes ham som en af vore tapre, gode sabotører. Hele menigheden rejste sig. Blandt dem var tilfældigvis den pågældende dag også en tysk præst. Men han rejste sig bare på samme måde som alle øvrige, og der skete mig intet for dette.

Jeg erindrings, at jeg var nervøs i disse hektiske dage, mens min kone tog begivenhederne med koldblodig ro — uden angst.

I den sidste mærkværdige tid har det været omvendt! 4. maj taler pastor Søbye på Christmas Møllers Plads kl. 16,30 ved et frihedskæmperarrangement.

Tysk soldat med Dannebrog i hånden

Radiatorrådsformand Peder Nørgaard udtaler:

— Jeg sad i min lejlighed på Enghavevej og lyttede til radioen — den danske udsendelse i BBC. Nogle måneder tidligere havde vi fået alle vore vinduer knust, da en maskine styrtede ned i nærheden i forbindelse med Shellhus-bombardementet. Vi ventede naturligvis budskabet hver time.

Og så var det der pludselig. Med eet følte man et knugende tryk, der lettede — og vi blev så jublende glade. Vi tog ned på Enghave Plads, hvor der var forsamlet flere hundrede glade mennesker. Vi havde flag i hånden — og vi jublede. Midt under

det hele kom en tysk soldat over pladsen. Han skulle ind på Alsgades skole. Folk havde givet ham et Dannebrog i hånden, og han gik med det højt hævet. Men der var ingen, der gjorde ham noget. I ro og orden fik han lov til at passere.

Og så fik jeg travlt. Vi havde aftale med militærledelsen at stille nogle bygninger til rådighed for dem på „Stjernen“. Nu myldrede de pludselig ind den fjerde maj om aftenen, og jeg måtte naturligvis i aktivitet for at hjælpe dem.

Jovist, det var vel nok et glædens budskab, vort lille land modtog hin mindeværdige aften!

HANS FOSMARK.

Anker Jensen

— ville overtale tysker til at gå hjem.

— Jeg sad hjemme den vidunderlige aften, da fredsbudskabet lød fra London, fortæller garagemester Anker Jensen, Aabyhøj. Vi blev naturligvis ellevilde som alle andre. Vi bor i et villakvarter, og vi styrtede straks ud på vejen for at delagtiggøre alle naboerne i, at vi også havde hørt det, de selv sprang rundt og råbte op om. Vi havde som de fleste i nogen tid haft en rygsæk med et reservelager af fødevarer og små lækkerier, der var gemt hen for det tilfælde, at der pludselig skulle blive ordre til at evakuere byen og begive os ud på landevejen, som millioner andre i Europa.

Det varede ikke længe, før en nabo fik den lyse idé, at nu kunne vi godt lade vore reservelagre springe. Det blev til et mægtigt sammenskudsgilde, vi var jo alle een stor familie i de dage.

Kom ikke ind

Anker Jensen er ansat ved Aarhus Stiftstidende, og naturligt var en af hans første tanker: hvornår skal vi have en avis ud. Det skulle ske så hurtigt, det lod sig gøre, fik han at vide. Det viste sig nu, at der var mange vanskeligheder ved at komme i gang straks. Kapitulationen gjaldt jo først fra næste morgen klokken otte, men Anker Jensen fik ikke megen søvn den nat. Hen på de små timer tog han ind til bladet, hvor det viste sig, at der om aftenen havde været en del skyderi på Bispetorvet foran bladhuset. Der var blandt andet blevet skudt gennem hoveddøren, og vagten på bladet var blevet så nervøs, at han ikke turde lukke Anker Jensen ind, skønt han godt kendte ham. Han vovede simpelt hen ikke at åbne døren på klem.

— Nå, jeg var godt gal i hovedet, fortæller Anker Jensen; men så tog jeg min cykel igen og kørte ud til en bager, hvor jeg sad i bageriet og spiste wienerbrød klokken fem om morgenen. Da jeg igen kom ind på bladet, begyndte jeg at fjerne den blå ma-

ling på alle billygterne. Det var en rar fornemmelse.

Sol, grønne marker og flag

Da avisen ud på morgenen var klar, rullede vi afsted med generatorbilerne. Det var den skønneste avis, jeg har været med at distribuere. Byen var een stor flagalle, og alle jubede og smilte — eller næsten alle. Straks om morgenen begyndte man at hente de mennesker, der skulle anholdes, og der var en del skyderi i gaderne hele formiddagen. Men det så vi foreløbig stort på. Vi var jo efterhånden blevet vant til lidt af hvert.

Ved middagstid måtte jeg til Odder med en ekstra forsyning aviser. Det blev en uforglemmelig køretur. Solen strålede fra en skyfri himmel, markerne var med et blevet grønne, og der var et friskt vårskår over skovene, og i småbyerne på vejen, Beder og Malling, var der flag og fest ved hvert hus, ligesom flagene blafrede fra egnens gårde. Det var herligt at ånde frit igen.

Fra Aarhus Stiftstidendes kontorer beskød man hipoerne.

Mørk og truende by

Men så nåede jeg Odder. Ikke et flag. De få mennesker på gaden hastede nervøst afsted uden smil. Det kunne jeg ikke forstå. Jeg kørte hen på torvet, og snart fik jeg forklaringen — tyskerne i Odder havde nægtet at kapitulere. Kommandanten havde ikke modtaget nogen ordrer fra sine foresatte, og danske myndigheder og engelsk radio regnede han ikke for noget.

Jeg tog en avis, fortsætter Anker Jensen, og gik hen til skildvagten, der stod i ly bag pigtrådsspærringerne ved Centralhotellet. Jeg viste ham den store overskrift hen over forsiden og prøvede på mit sparsomme tysk at forklare ham, at han lige så godt med det samme kunne begive sig på vej hjemad. Han så blot uforstående og vantro på mig, og Odder var lige så mørk og truende, da jeg kørte, som da jeg kom.

Ildkampe ved bladhuset

Da jeg velbeholden nåede hjem til Aarhus, var det første, jeg hørte, en uafbrudt tuden fra ambulancer. Der var skyderi forskellige steder, men navnlig på Bispetorvet mellem teatret, bladhuset og domkirken var der vedvarende ildkampe i gang.

I bladets reception på 1. sal var anbragt maskinpistolsskytter, der bestrøg torvet over mod hipoernes tilholdssted på politistationen bag domkirken. Humøret var ikke særlig højt, det var begyndt at knibe med ammunition. En af skytterne havde afgivet over hundrede skud, og rygget gik, at hipoerne og deres håndlangere ville angribe, så snart mørket kunne skjule dem.

Nede i det vagtlokale, der var oprettet på bladet under besættelsen, var stillet en radio op, idet man ventede kongens tale til det danske folk. Her opdagede jeg pludselig en fremmed. Han havde en tid, da skyderiet var på sit højeste, skjult sig under rotationspressen. Han var bevæbnet med maskinpistol og var kommet ude fra en af omegnsbyerne sammen med en politimand for at hente nogle papirer i Aarhus. At der kunne være nogen risiko forbundet med at være frihedskæmper, var øjensynlig aldrig faldet ham ind. Nå, han var da også

først begyndt i sin ansvarsfulde gerning samme morgen.

Det varede ikke længe, før vi så ham skille maskinpistolen ad, så godt han kunne, og gemme den under frakken, hvorpå han sneg sig bag ud af bygningen for at komme hjem i sikkerhed. Jo, man oplevede lidt af hvert i de dage, slutter Anker Jensen, og smiler ved tanken.

OLUF RIKHOF.

Den uforglemmelige aften

Kontorassistent Viggo Andersen, Aarhus:

— et syn, jeg aldrig glemmer.

Den 4. maj 1945 om aftenen sad jeg sammen med min mor i hendes hjem på Ingerslev Boulevard her i Aarhus, fortæller kontorassistent Viggo Andersen, Aarhus. Jeg boede hjemme hos hende på det tidspunkt. Der herskede en mærkelig stemning i slutningen af april og i de første majdage.

Begivenhederne ligefrem væltede over hinanden. Budskabet om Hitlers

død, beretningerne om de allieredes hurtige fremrykning på alle fronter og måske mest af alt den stigende nervøsitet hos de tyske tropper her i landet, der resulterede i en endnu mere hensynsløs adfærd end hidtil, varslede tydeligt, at man nærmede sig slutningen.

Men hvordan ville den komme? Hvad ville der ske i Danmark? Ville krigen for alvor rulle hen over vort land i sin sidste fase? Der var grund nok til at være bekymret.

Vi havde spist til aften sammen og rullede som sædvanlig mørkelægningsgardinerne for, inden vi stillede om til London for at høre de sidste nyheder fra krigsskuepladserne.

Atter nye sejre, nye fremrykninger at notere, men ikke noget særlig opsigtsvækkende, — før vi pludselig holdt vejret. Der var kommet noget nyt i speakerens stemme, der opstod en kort pause — så kom det, det forjættende budskab: I dette øjeblik meddeles fra Montgomerys hovedkvarter . . .

VI FLØJ OM HALSEN PÅ HINANDEN, min mor og jeg, vi græd af glæde. Så for jeg uden et ord hen til vinduerne og flædede mørkelægningsgardinerne ned. Imens havde mor hentet et flag, vi skulle have med ud i vort sommerhus, frem fra en skuffe. Det blev hængt ud fra altanen.

Det varede kun få øjeblikke, før vi begge var derude — og der mødte os et syn, vi aldrig glemmer. Så langt, vi kunne se op og ned ad Boulevarden, var altanerne fulde af jublende mennesker, der skreg og råbte til hinanden, viftede med flag og kylede sort papir fra vinduerne ned på gaden.

I løbet af få øjeblikke var gaden fuld af drenge og unge mennesker, der havde travlt med at samle det forhadte sorte papir i store dynger, og snart flammede bålene lystigt. Lidt senere på aftenen dukkede de første lys frem, og i løbet af ganske kort tid var byen et lyshav af roligt brændende lys fra alle vinduer.

Kontrasten til de ellers sorte, mørklagte vinduer var overvældende.

UVIST AF HVILKEN GRUND havde der nogen tid været posteret en tysk vagtpost på Boulevarden. Der var herligt at se hans forvirring, da jubelen begyndte. Han stod nogle minutter rådvild og nervøs og kikkede sig om til alle sider, så forlod han sin post og listede stille af. Det var øjensynligt gået op for ham, hvad der var sket.

Om morgenen femte maj strålede solen fra en skyfri himmel. På rutebilstationen, hvor jeg arbejdede, viste det sig, at jeg gennem længere tid havde passet på kasser med ammunition uden at vide det; men sådan kom der så meget frem i lyset i de festlige majdage, slutter Viggo Andersen.

OLUF RIKHOF.

Program for Neuengamme- kongressen:

Maj-dagene markeres i
Vesttyskland

Fredag 8. maj 1964. I eftermiddagens løb ankomst til Hamburg.

Kl. 20: Kammeratligt samvær for alle de overlevende og efterladte, der er kommet til Hamburg. Fredag formiddag kan der arrangeres en tur for de deltagere, der i forvejen ytrer ønske derom, til mindesmærkerne for „Cap Arcona“-katastrofen i Neustadt, Haffkrug og Timmerdorferstrand. Kammerater, der ønsker at deltage i denne udflugt, må dog være i Hamburg senest torsdag aften 7. maj, hvorved turen også bliver mindre anstrengende.

Lørdag 9. maj 1964:

Kl. 9,30: Kransenedlægning ved mindesmærket i skolen Bullerhuserdamm og et andet mindesmærke ved delegerede.

Kl. 10—18: Tysk kongres for Lagergemeinschaft Neuengamme. Åbning af kongressen og gæsterne bydes velkommen. Beretning — Diskussion — Valg — Udstilling og lysbilleder.

Der bliver lejlighed til at besøge Hamburgs seværdigheder.

Søndag 10 maj:

Kl. 10: March fra Barmbeker Bahnhof til Ohlsdorf Kirkegården sammen med hamburgske modstandsfolk.

Kl. 11: Mindehøjtidelighed ved mindesmærket for de 105 urner på Ohlsdorf Kirkegården og ved de andre mindesmærker f. eks. KZ gravene og monumentet for udenlandske fanger ved kapel 13.

Kl. 14,30: Mindefest ved obelisk i Neuengamme og på Bergedorfer Kirkegård.

Kongressen og de forskellige arrangementer slutter så betids, at tilrejsende deltagere kan nå eftermiddagstogene.

Kammerater i Hamburg sørger for privat indkvartering. Hotelværelser (for egen regning) kan reserveres, men må bestilles rettidig, da Hamburg havn samtidig fejrer sin 775. års fødselsdag.

Anmeldelse sker til Sekretariatet 2000 Hamburg 39, Maria Louisenstr. 65, hvor alle oplysninger om fællesrejser, pris for deltagelse osv. kan fås.

CAP ARCONA-OFRENE

Søndag 3. maj 1964 lægger Neuengamme-sammenslutningen som sædvanlig krans ved monumenterne for „Cap Arcona“-ofrene i Neustadt/Holstein, på kirkegårdene i Haffkrug, Timmerdorferstrand og Lübeck. Samtidig nedlægges krans fra landsregeringen, landråderne, borgmesteren i Neustadt og fra andre organisationer af naziforfulgte.

☆

2. og 3. maj indvies ved en højtidelighed Neuengamme-værelset i Theodor Körner Museet i Wöbbelin (Mecklenburg). Neuengamme-sammenslutningen er repræsenteret.

20 ÅRS-DAGEN FOR TRE MORD

14. februar 1964, på tyveårsdagen for mordene på modstandskæmperne Gustav og Liesbeth Bruhn, Kurt Schill og Hans Hornberger lagde en delegation blomster ved mindesmærket for dem på Ohlsdorfer Kirkegård i Hamburg. Den internationale Neuengamme-sammenslutning er ble-

vet anmodet om at være behjælpelig med fremskaffelse af oplysninger om gruppen.

Tusinder af fanger fra KZ-Neuengamme, der arbejdede på hamburgske værfter (Howaldt-Werft, Deutsche Werft, Stülcken-Werft og Blohm & Voss) har arbejdet sammen med denne gruppe. Også talrige udenlandske tvangsarbejdere arbejdede sammen med gruppen. Alle tidligere Neuengammefanger, der var i ovennævnte kommandoer og i udkommandoerne Dessauer, Ufer, Spaldingstrasse og Wilhelmsburg, bedes opgive deres adresse til sekretariatet i Hamburg.

BUCHENWALD-KOMITE REJSER ANKLAGE

I Buchenwald-lejrkomiteens blad „Die Glocke von Ettersberg“ er rejst mordsigtelse mod lederen af alle KZ-lejr Neuengammes udkommandoer i Hamburg, SS-obersturmführer Arnold Strippen, under hvem også udkommando Bullenhuserdamm-skolen sorterede.

Strippel er ansvarlig for mordet på 20 jødiske børn fra Neuengamme, der 20. april 1945 blev hængt på denne skole sammen med to franske læger, prof. dr. Florence og dr. Quennouille og to hollandske hjælpere ved revieret Deutecom og Hölzl.

Strippel blev allerede under processen marts-maj 1946 for den britiske militærdomstol nævnt som ansvarlig, men han blev ikke stillet for retten, da han var „forsvundet“ som adskillige af hans „helte“-kammerater, der har unddraget sig straf på den måde. Senere blev Strippel dømt til livsvarigt tugthus for mordet på 21 jødiske fanger i Buchenwald.

PROFESSOR HEISSMEYER ARRESTERET

Den hovedansvarlige for „forsøgene“ med 20 børn, der i Neuengamme gennem måneder fik indpodet tb-baciller, dr. Kurt Heissmeyer, blev arresteret i slutningen af 1963. Den internationale Neuengamme-komite havde samlet tilstrækkeligt mange beviser til at placere ansvaret hos professor Heissmeyer, som desuden

har foretaget lignende forsøg med andre fanger. Han sigtes også for at have gennemført forsøg på fanger i Ravensbrück (Hohen-Lychen).

Tidligere Neuengamme-fanger, der mener at kunne give oplysninger vedrørende professor, dr. Heissmeyers forsøg, anmodes om hurtigst muligt at underrette Hamborg-sekretariatet.

UNDERSØGELSER MOD ANSVARLIGE FRA PORTA-WESTFALICA

Den offentlige anklager i Köln har indledt undersøgelse mod de ansvarlige SS-folk fra Neuengamme udkommandoen Porta-Westfalica. Tidligere fanger fra denne kommando opfordres til at melde sig til sekretariatet i Hamborg.

INTERNATIONAL MEDICINSK KONGRES

I Bukarest holdes 22.—27. juni 1964 en kongres med „Aetio-Pathogenese und Therapie der Erschöpfung und der vorzeitigen Vergreisung“ som emne. Læger og socialforsorgsfolk, der interesserer sig for disse problemer, kan indhente nærmere oplysninger hos: Mr. Dr. L. F. Fichez, Sekretär der medizinischen Kommission, Wien II, Castellezgasse 35/I.

DEN INTERNATIONALE MAUTHAUSEN-SAMMENSLUTNING

holder kongres i Beograd 22., 23. og 24. maj 1964. Den internationale Neuengamme-sammenslutning er inviteret til at sende en delegation til kongressen.

INTERNATIONAL NEUENGAMME-KONFERENCE I PARIS

fandt sted 7.—8. marts 1964 med den franske Amicale som vært. Dagsordenen omfattede følgende punkter: 1. Neuengamme-monumentet. 2. Højtideligholdelse af 20-årsdagen for befrielsen i maj 1965. 3. Internationalt stævne for „Cap Arcona“-overlevende. 4. Processerne mod de ansvarlige fra Neuengamme. Beretning fra de nationale sammenslutninger, sekretariatet og regnskabsaflæggelse. Den franske sammenslutnings adresse er i øvrigt: Amicale de Neuengamme et

ses commandos, 5 rue Etienne-Marcel, Paris.

Hitlerdiktaturets frygtelige arv

18 år efter den anden verdenskrigs slutning kommer 3 faser af det 3. riges efterladenskaber frem. Den første krigsret over Nürnberg, allierede militærdomme, afnazifisering og tyske retsdomme varede til 1952.

I den anden fase, som varede til 1958, blev SS-forbrydere forfulgt uden system og koordination i det omfang, det var muligt.

Ulmer-Einsatzkommando-processen var i 1958 årsag til oprettelsen af centralen til forfølgelse af NS forbrydere i Ludwigsburg, og førte dermed over i den tredje fase, i hvilken NS-forbryderne systematisk blev opsporet og forfulgt.

Omkring 30.000 personer er blevet forfulgt

Siden 1945 er omkring 30.000 personer blevet forfulgt, og i 12.846 tilfælde er der blevet rejst sag. 5.426 anklagede blev dømt og 4.027 blev frifundet.

155 personer måtte stå anklagede for tysk ret på grund af mord, 248 på grund af drab, de andre på grund af andre delikate anklager.

I tolv tilfælde blev dødsstraffen taget i brug, og 3 af disse domme blev i efterkrigsårene fuldbyrdet.

For vestallierede rette blev 5.025 anklagede på grund af NS forbrydelser dømt efter kontrolrådsparagrafer.

Tallet for domme i Sovjetunionen bliver regnet til mere end 10.000, og i det øvrige udland er der på grund af krigsforbrydelser blevet ført mere end 4.000 processer mod tyske.

Disse beretninger findes i en af Bundespressekontorets bøger, som er blevet samlet af en embedsmand i Bundesministeriet.

Transport af invalider og jødiske fanger fra Neuengamme i 1942

Efter tyfuskarantænen i april-dagene i 1942 blev de „invalider“ søgt ud, som på grund af EUTHANASIE-aktionen skulle i såkaldte invalidelejre. Foruden disse personer kom også resten af de jødiske fanger med denne transport.

Efter transportlisten skulle denne transport gå til kz-lejren Auschwitz; men kort tid efter fortalte SS-folk, som havde været med transporten, at denne var gået til Bernburg am Saale, hvor fangerne var blevet gasset.

Først nu er foreningen Neuengamme i den situation, at kunne løse gåden omkring denne transport. Ved eftersyn af materialet af embedsmænd og af det internationale sekretariat, kan man slå fast, at talrige døde, som var indført i protokoller, ikke fandtes i bøgerne over de døde fra Neuengamme. Deriblandt befandt sig talrige jødiske fanger.

Museet i Auschwitz kan bevise, at der på dette tidspunkt ikke var kommet nogle til Auschwitz fra Neuengamme.

Nu er det imidlertid blevet fastslået, at talrige døde, deriblandt nogle jødiske fanger, i de sidste dage af maj 1942 er blevet bogført. Denne bogføring skyldtes et personligt initiativ af den her kendte kriminalsekretær Otto Apenburg, som var leder af den politiske afdeling i KZ Neuengamme.

Navne på børn fra Bullenhuserdamm skole

Indtil nu har navnene på 20 børn i Bullenhuserdamm skole, der i flere måneder af SS blev brugt til eksperimenter, og som blev dræbt den 20.—21. april 1945, været ubekendte.

Nu er det imidlertid lykkedes at finde frem til navnene på 19 af disse børn gennem en rapport fra det svenske Røde Kors, i hvilken de har været nævnt.

KLINKERWERKE- NEUENGAMME

★ Den første arbejdskommando

Straks om morgenen efter ankomsten til Neuengamme i september 1942 blev vi indrulleret i en arbejdskommando. Efter morgenappellen overtog overkapoen fra Klinkerwerke os. I en kolonne på over 1200 fanger marcherede vi første gang til arbejdet. Under udmarchen spillede musikken, et rigtigt lejrоркестer. Hvilken ironi! Vi vidste næppe, om det var et festoptog eller et ligfølge. Mange blandt os kunne næppe slæbe sig afsted.

Efter indmarchen på Klinkerwerke deltes kolonnen op i mindre arbejdskommandoer. Vi nyankomne vidste ikke, hvorhen vi skulle, men kapoerne begyndte at udsøge sig fanger til deres arbejdshold. Vi stod som en flok kvæg. Og vi blev studeret som kvæg, kun tænderne skulle vi ikke vise frem. Alle ville kun have de stærkeste arbejdere.

Enkelte af mine kammerater blev udtaget til aflæsningsholdet. Jeg ville gerne følges med dem og gik selv over i rækkerne, hvad der ikke fik kapoen til at se venligt på mig. Han havde bemærket mit svage udseende, men lod mig dog blive. Bortset fra enkelte polakker var der udenlukkenede tyske i denne kommando.

I to lastbiler kørtes vi til arbejdspladsen. I den smukke septembermorgen kørte vi fra lejren mod syd. Langs vejen lå velholdte gårde med frugtbare marker og enge og frugthaver. Der var koldt bag på lastbilen, men synet af landskabet virkede oplivende. Hvilken kontrast. I lejren herskede død og mishandling, her åndede alt fred og hygge. Man så ingen spor af krigen.

Mange kilometer kørte vi, vi nye anede ikke hvorhen. I det fjerne hørte jeg en floddampers sirene. Elben, tænkte jeg, og jeg havde ikke taget fejl. Snart lå den sølvgrønne, solbeskinnede flod foran os, og vi standsede på en flodkaj, hvor jeg straks blev klar over, hvilken opgave der

ventede aflæsekommandoen. Et eneste blik på kulskovlene fyldte mig med angst. Så store skovle havde jeg aldrig i mit liv set. Jeg holdt mig i baggrunden for det tilfælde, at der skulle vise sig en størrelse, der bedre passede til mine kræfter. Forgæves. — Her er en passende skovl for dig, kammerat, sagde en fange, der havde forsynet sig, ironisk. Skeptisk så jeg på det svære stykke værktøj. Det ville blive en streng dag, trods den smukke morgen, tænkte jeg. Og jeg anede ikke, hvordan jeg skulle komme igennem den.

★ På tom mave begyndte vi at skovle kul

En fyldt skovl orkede jeg ikke at løfte. Ingen bemærkede det til at begynde med. Da lastbilen var fyldt, håbede vi på en pause til at puste ud, men vi måtte fortsætte med at skovle kul op i en dyngge på kajen. Jo dybere vi kom ned i skibets lastrum, jo højere skulle kullene kastes. Man skulle bruge flere og flere kræfter, men de blev i stedet færre. Jeg var mere end træt. For hver skovlfuld faldt det mig vanskeligere at løfte. Tempoet blev langsommere og langsommere. Samtidig begyndte kapoen og hans hjælpere at skynde på os. Jeg kastede mig på ny over arbejdet, men længe gik det ikke. Jeg havde simpelt hen ikke flere kræfter. Udmattet støttede jeg mig et øjeblik til skovlen. Kapoen bemærkede mig. — Vil du ikke arbejde, din slovenske hund? Igen begyndte jeg at skovle, men jeg formåede ikke at kaste en skovlfuld kul to meter op på kajen gennem lugen.

Nu sprang kapoen ned til mig og slog mig med knytnæve i ansigtet, så jeg røg baglæns ind i kullene. Slaget havde været meget kraftigt. Jeg havde på fornemmelsen, at det halve af ansigtet manglede. Så slemt var det nu ikke, men jeg spyttede blod og en enkelt tand ud. Jeg forsøgte at rejse mig, men jeg vaklede. Igen

sprang kapoen løs på mig. Jeg ventede, at han igen ville slå mig, men han rev blot skovlen ud af hænderne på mig og viste, hvordan man kaster en skovlfuld kul op på kajen. — Sådan arbejder vi her, sagde han, og smed skovlen hen til mig. Jeg prøvede at gøre ham kunsten efter, men for hvert kast kom halvdelen af kullene ned i lasten igen. Kapoen var rasende, men da han indså, at det var mig umuligt at kaste kullene helt op, og opdagede at det ikke gik stort bedre for de andre, lod han opsætte en platform midtvejs. Under alt dette glemte jeg snart hvor sulten, jeg var. At modtage så hårde slag fra en medfange, hos hvem man om ikke hjælp, så dog skulle vente forståelse, var en ny erfaring. Erkendelsen var i sig selv et hårdt slag for mig.

Udmattet, moralsk og fysisk nedbrudt klatrede jeg forsvedt og blodig og snavset op af skibets lastrum. Middagspausen gav mig nye kræfter. Vi gik atter i gang med kullene og skovlede til bevidstløshed. Men det fik aldrig ende. Selv om vi stadig nåede dybere og dybere, var det ikke til at arbejde sig gennem dyngerne. Solen forsvandt, og i skibets indre var der dunkelt og støvet. Og vand havde vi ikke til at væde munden med.

Efter arbejdets ophør klatrede jeg dødtræt op på lastbilen. Under tilbageturen var landskabet ikke nær så smukt. For mig var dette Tyskland — det store tyske rige — som med vore liv og vort blod ville betale prisen for en bedre fremtid, mens alle andre nationer ville blive stødt tilbage til slaveriets dage — årtusinder tilbage.

★ Uden middagsration

Lossekommandoen var jeg udelukket fra efter den første dag. I stedet kom jeg til Klinkerwerkes transportkommando. Kapoen her var en yngre tysk, politisk fange. Han så ikke så ondskabsfuld ud, men desværre var han ingen undtagelse.

Vi skovlede kul på transportbåndene. Gennem lang tid havde vi fortsat arbejdet, skønt kapoen ikke var at se. Pludselig kom han farende og

E. LUNDING ^{A/S}

GL. KONGEVEJ 1 - KØBENHAVN V.

**KVINDELIGT
ARBEJDERFORBUND
AFD. 1**

ALHAMBRAVEJ 13, KBH. V.
EVA 6800

PIRELLI

NORDISK PIRELLI
AKTIESELSKAB
VODROFFLUND 7
KØBENHAVN V.

NYDALON ^{A/S}

KØBMAGERGADE 22
KØBENHAVN K.

**MØBELTRANSPORT
DANMARK**

RÅDHUSPLADSEN 16 - V.

CYCLECOMPAGNIET ^{A/S}

FINSENSVEJ 82
KØBENHAVN F.

K & V

CLICHÉ
SVEASVEJ 10, V.

JUST ANDERSEN A/S
GL. KONGEVEJ 3 - KBH. V.

JOH. BRÜNNICH
ABSALONGGADE 39
KØBENHAVN V.

BAGER- OG KONDITORARBEJDERNES FORBUND

STØVNÆS ALLE 1 - KØBENHAVN NV.

PREBEN SCHØNING

RÅDGIVENDE INGENIØR - M. ING. F. OG F. R. I.
RÅDHUSPLADSEN 4 - KØBENHAVN V.
PALÆ 2900

DÆKKO

PRESENNING KOMPAGNI A/S
GLENTEVEJ 49 - 51
KØBENHAVN NV.

**BRYGGERIARBEJDERNES FAGFORENING
FOR KØBENHAVN OG OMEGN**
LINDEVANGS ALLE 6 - F.

WALTRICH ^{A/S}

FINSENSVEJ 12
KØBENHAVN F.

G. MATTHISSEN & CO.

AMERIKAVEJ 20
KØBENHAVN V.

DE BLÅ RUTEBILER

AALHOLMVEJ 20 - VALBY
VA. *5005

J. M. BIRKING & CO.

GUMMIVAREFABRIK A/S
KIRKEBJERG ALLE 33 - 35 - VANLØSE

gav mig uden at sige et ord en voldsom ørefigen, så jeg vaklede. Han slog også andre af fangerne og erklærede, at vi ingen middagsration ville få. Det overraskede mig, særligt da vi ellers var kommet til at stå på ret god fod med hinanden. Jeg fungerede som tolk for ham, idet der i hans kommando udelukkende var russere og slovakere. Os slovakere lod han til at have fået et særlig godt øje til. Jeg forstod det ikke. Jeg var ikke blevet advaret på nogen måde.

Mens vi arbejdede videre, tænkte jeg sagen igennem. Jeg blev klar over, at det var noget, man måtte vænne sig til, slagene, skrigene og de umotiverede overfald. Da middagsmaden kom, tog vi hver vor skål og gik ud på pladsen, hvor vi stillede os op i rækken og ventede på uddelingen. Nu kom overkapoen løbende og meddelte, at transportkommandoen ikke måtte få noget på grund af døvenskab.

Det var en ny overraskelse, men en ordre er en ordre. Vi måtte træde ud af rækken. Alle mine kammerater spurgte mig, hvad der var i vejen. Jeg oversatte, hvad der var blevet sagt. Naturligvis betød middagsmaden meget for os. Vi skulle nu arbejde videre til aften på tom mave. Det var alt andet end behageligt, og alle bønfuldt mig om at forsøge at skaffe dem en ration, så ville de love at arbejde endnu bedre end ellers. Det var ikke nogen rar opgave for mig. Jeg tiggede kapoen om at lade nåde gå for ret, jeg lovede ham bedre arbejde, men han jog mig bort. Vi bar selv skylden, sagde han. Han kunne ikke hjælpe os.

Jeg orkede ikke at give mine kammerater den nedslående meddelelse og lagde mig i stedet i græsset for resten af pausen. Men snart opsøgte de mig og sad i kreds om mig med bedrovede ansigter. Nogle forbandede kapoen, andre Hitler og Tyskland. Det lettede altsammen, skønt det ikke ændrede situationen.

De yngste i flokken, de 15—16-årige vendte tilbage til rækkerne i håb om, at man ville forbarme sig over dem og lade dem få en middagsration alligevel. Et forfængeligt håb. Her i lejren var det forgæves at håbe

på forståelse eller barmhjertighed. Sådan var det nu engang. Enkelte fik dobbelt ration, andre måtte undvære. Sådan var praksis. Årsagen til „straffen“ lå ikke i vort arbejde. Det var kun en undskyldning. Sådan var systemet desværre, og hver gang bragtes de fanger, det gik ud over, nogle dage nærmere døden.

*Tusar Stane Sch Ju 8 906,
Jesenice, Jugoslavien.*

Vidner søges fra Lieberose

I et brev til Pigtraad fra „Der Oberstaatsanwalt beim Landgericht“ i Fulda i Vesttyskland anmodes om, at danskere, der har deltaget i evakueringsmarchen fra Sachsenhausenlejrens udekommando Lieberose, vil melde sig som vidner.

Evakueringen foregik i tiden 1.—10. februar 1945. Der blev under marchen skudt adskillige fanger.

Vidner bedes melde sig direkte til den tyske domstol.

Retsopgør i Vesttyskland

500 retssager venter på deres behandling

Der går for tiden en bølge af retssager hen over Vesttyskland, og sine vil endnu i lang tid oprives af vidneudsagn, eftersom man skal igennem 500 retssager endnu, inden man kan sige, at man så nogenlunde er kommet gennem retsopgøret.

Nitten år efter, at Hitler skød sig i bunkeren i det brændende Berlin, foregår den største af krigsforbryderprocesserne i Frankfurt.

Ikke færre end 22 af de ledende bødler fra udryddelseslejren Auschwitz sidder på anklagebænken, og processen, der indledtes kort tid før jul, vil vare det meste af et år.

Der er gjort et grundigt forarbejde fra flere juristers side, idet der er foretaget afhøring af ikke færre end 1300 vidner. Af disse skal 300 afhøres i retssalen.

Naturligvis er vidneudsagnene protokolleret, og det betyder, at der i dag foreligger et værk på 17.000 sider, suppleret med et anklageskrift på 700 sider.

SJÆLDENT HAR MAN mødt en så ynkelig forsamling som de 22 anklagede, for mens de i de 12 Hitler-år vidste alt, husker de i dag intet. Men lyve sig fra det hele kan de nu ikke. Der er for det første vidnerne. For det andet er der et omfattende materiale fra arkivet fra „SS und Polizeigericht IV“.

Auschwitz-fangen Emil Vulkan samlede et stort antal dokumenter og sagsakter fra denne bygning i Breslau, da den brændte i 1945. Hans tanke var at opbevare papirerne som makabre souvenirs, men 13 år senere gav han dem til en journalist i Frankfurt. Herfra blev de afleveret til rigsadvokat Fritz Bauer.

DOKUMENTERNE var pertentligt førte lister over henrettede fanger i Auschwitz. Der var data og lejr-vagters navne.

Det efterfølgende politiarbejde har taget det meste af fire år. Det daglige arbejde blev ledet af jurister, der var så unge, at alene deres alder sikrede, at de var ubelastede af for-tiden.

Ved afhøringer af exfanger samlede man 1000 navne sammen på fremtrædende SS-folk i lejren, og der samlede sig en betydelig interesse om ca. 50, hvoraf altså nu 22 sidder på anklagebænken.

Med virkelig interesse følges sagen især af den tyske ungdom. Forud gik Eichmann-processen, og det er nok egentlig den, der har vakt de store kredse af tysk ungdom.

H. P. CHRISTIANSEN

LOUISENBORG
STORE HEDDINGE

SPARE- OG LAANEKASSEN
I MARSTAL

$\frac{4}{8}$ H. C. CHRISTENSENS
STAALSKIBSVÆRFT
MARSTAL

$\frac{4}{8}$ CARL NIELSEN & SØN
KÆDEBY - LANGE LAND

AGENTURFIRMAET
ELVIN DAHL
DAMPFÆRGEVEJ 3 - KBH. Ø.

BØRGE FUNCH
STATSAUT. VAREMÆGLER
FRIHAVNEN - KØBENHAVN Ø.

AMAGER
MØBELCENTRUM
v/ OLE OLSSON & SØN
AMAGER BOULEVARD 130 - 132

JULIUS WEINBERGER
LØNGANGSTRÆDE 25
KØBENHAVN K.

KAALUND

RUDKØBING

TELF. 51 10 20

LETHS BLOMSTER
RUDKØBING

AUG. L. JANSEN
L. THERKELSENS EFTF.
RUDKØBING

NYKØBING SJÆLLANDS TRÆLASTHANDEL
v/ POUL CHRISTIANSEN

DEN LOLLANDSKE
LANDBOSTANDS SPAREKASSE
Nakskov

ALF. LEHRMANN
AUT. S.M.C. FORHDLR. - TLF. HAARBY 61

TOMMERUP STOLEFABRIK
v/ A. SCHACK PETERSEN
TOMMERUP

EN STRØM AF BØGER har i Tyskland vedligeholdt interessen, ligesom bladene har taget stoffet op påny.

Atter og atter spørger de unge deres forældre om, hvordan sådan noget som det i Auschwitz kunne foregå i det Tyskland, der har fostret en Luther og en Goethe; men gennemgående har forældrene svaret undvigende.

Når de så gik til skolen, mødte de en tilsvarende uvilje overfor at komme nærmere ind på forholdene.

I HELE DEBATTEN standser man hele tiden ved ungdommens

spørgsmål om, hvordan dette kunne ske i netop Tyskland, og ingen synes rigtig at nænne at give svaret, for skal der svares, må man jo fortælle om, at nazismen indrettede det så snedigt, at næsten alle tyskere havde fordele af „at marchere med“, og alt for mange var tilfredse med at indkassere fordelene. At der så også var nogle minusser forbundet med det hele, lukkede man øjnene for.

Man må også have det med i svaret, at nazismen kælede for mange tyskeres kærlighed for herrefolks-tanken.

F-k.

Vi burde have råbt, og havde det ikke hjulpet, måtte vi have skreget.

Ingen gjorde noget virkeligt, før det var for sent.

Den morgen oplevede vi, at krigserklæringer var gået af mode.

For første gang i Danmarks 1000-årige historie var hovedlandets frihed og selvstændighed gået tabt.

Den eneste frihed, der var ladet tilbage, var friheden til at vælge mellem underkastelse eller modstand.

Den enkelte dansker havde kun sort eller hvidt at vælge mellem.

Alligevel er det kun et fåtal af danske, for hvem nazismens brutale virkelighed blev en realitet, fordi det ligger os danske alt for fjernt at tro, at mennesker kan være så lave, som tilfældet var.

Men når vi i dag mindes den 9. april 1940, er dette med særlige følelser.

Det er i år netop 100 år siden krigen 1864.

Benyttes lejligheden til at læse om datidens Danmark i skæret af erindringerne omkring 9. april 1940, træder mange ligheder klart frem.

Begge år kæmpede vore soldater med sand dødsforagt.

Trods viden om den dårligst tænkelige udrustning, den umulige eller ringe forberedelse, er soldaternes indsats så klar og utvetydig, at den ikke kan fortolkes.

Både i 1864 og i 1940 var vore ledere slået med blindhed.

Den eneste trøst er den, at såvel i 1864 som i 1940 var vore ledere valgt i frihed — af os selv — så at vi til syvende og sidst selv bærer hovedskylden for vore nederlag.

Der tales med mellemrum om modstandsånden.

Der går en lige linie fra ånden i 1864 over ånden mellem vore soldater den 9. april 1940 til det, vi kalder modstandsånden.

Dette begreb — modstandsånden — er bl. a. den reserve af sundhed i tanke og sjæl, som er bevaret hos det danske folk op gennem tiderne, og som lejlighedsvis giver sig udtryk f. eks. i Holger Danske.

Der vil altid være nogle, som ikke forstår livets klare tale.

Gestapofangerne

9. april og 18. april

100-året for kampene på Dybbøl får os til at sammenligne

Den 9. april samledes ifølge god, gammel tradition en stor skare på Rådhuspladsen for at overholde de 2 minutters stilhed, når Rådhus-uret falder i slag.

Årets taler var grosserer Egil Barfod, den tidligere leder af Holger Danske og medlem af den illegale Københavns-ledelse.

Dagbladet Børsen vil vide, at der i år var færre unge til stede end tidligere og anstiller i denne forbindelse nogle betragtninger over skolens mangel på at give eleverne orientering om de fem onde år og derved skabe interesse for okkupationstiden og dens mærkedage.

DET ER VEL nok meget forlangt, at forsamlingen i særlig grad skal være præget af ungdom.

Tænker man på skoleungdommen, er den jo forhindret i at være til stede i større tal, da man også skal passe skolebænken og lærepladsen.

Tænker man på den anden påstand, er sagen slet ikke så enkel, da jo en

hel del skoler dyrker emnet i undervisningen.

Måske var det rigtigt ved lejlighed her i bladet at dokumentere, i hvor stor udstrækning okkupationsårene i dag smitter af på skolebøgerne. Det drejer sig jo især om dansk- og historiebøgerne.

NA, men sammenkomsten på Rådhuspladsen var nu god nok, og til slutningen var også god.

Egil Barfods tale fik sit særpræg ved, at han drog en sammenligning mellem 9. april 1940 og 18. april 1864 på Dybbøl i anledning af 100-året for vor mærkedag ved Flensborg fjord.

Egil Barfod sagde:

Ingen, der oplevede den 9. april for 24 år siden, vil nogensinde glemme denne dato. Alt efter temperament og indstilling vil begivenhederne være prentet i hukommelsen.

For alle, som havde en levende samvittighed, må skammen og skyldfølelsen være det væsentlige, thi, som Kaj Munk sagde:

HERNING HEDE- & DISCONTOBANK

AKTIESELSKAB

- 51 år i byens og egnens tjeneste -

HERNING
PAPIRFORRETNING A/S

GULLANDERS
BOGTRYKKERI

SKJERN
TELF. 76

HUGO HOLMSTOEL
& CO. I/S
JERN- & STÅLFORRETNING
SKJERN

POLAR
SKJERN

ALKJÆRSIG TEGLVÆRK
SKJERN

MASKINFABRIKEN HERBORG
MARIUS NIELSEN
TELF. 10 - SKJERN

HAMMERUM HERREDS
SPARE- OG LAANEKASSE

HERNING

HERNING HANDELS- OG LANDBRUGSBANK

AKTIESELSKAB

FOLKEBANKEN
FOR HERNING OG OMEGN

AKTIESELSKAB

MIDTJYSK
HERNING *Brødfabrik*

JYDSK GRUNDEJER-KREDITFORENING
HERNING

SKJERN BYRAAD

SKJERN

„LOVEN“
BETONVAREFABRIK OG MØRTELVÆRK
SKJERN - TELF. 40

Der vil altid være nogle, som tror, de kan klare sig med flokklere.

Men nej; de kan sikkert klare tilværelsen — men aldrig livet.

Den daglige tilværelse vil vel altid kunne klares uden mål og med, alene i glæden over dette at være til og i tilfredsheden med alt det, som tilværelsen byder på.

At være tilfreds er en stor egen-skab, som desværre alt for få har, men den dag, livet banker på vor dør, således som det skete i 1864 og i 1940, slår selv kærlighed ikke til.

Når livet banker på vor dør, må vi håbe, vi har *frihed, sandhed og ret* i højsædet samt *tro - vilje og frimodighed* i vore hjerter.

Lad disse egenskaber blive elsket frem i vort folk.

Det er og har altid været *viljen*, det fremfor alt kommer an på.

Trods den formidable militære udvikling, trods jet-fly og atombomber og meget andet nyt, så er det fortsat *viljen til livet*, der er afgørende.

Folkets *vilje*, den menige mands *vilje*, din og min *vilje* til

*ej at savnes på den dag,
da terningen om liv og død
skal rulle i dit skød.*

Dette er langt fra at være en flokskel eller en lyrisk talemåde, det er tværtimod en virkelighed, hård som flint. Langt hårdere end selv nazismens brutalitet.

Det er den selvsamme *vilje*, præsident Kennedy tænkte på, da han i sin tale ved indsættelsen som præsident sagde:

Spørg *ikke*, hvad dit land kan gøre for dig. — Spørg: *Hvad kan jeg gøre for mit land.*

I samme tale udtalte præsident Kennedy disse stolte ord:

Lad enhver nation vide, uanset om de vil os det godt eller ilde, at vi vil betale enhver pris, bære enhver byrde, imødegå enhver uret, hjælpe enhver ven, bekæmpe enhver fjende, for at sikre frihedens overlevelse og beståen.

Dette er den nye verdens magtfulde udtryk for vilje til frihed.

Vi, der har oplevet, hvad det vil sige at miste friheden, vi vil også forstå, at friheden må forsvares hver eneste dag i døgnets 24 timer året rundt, thi intet er for kostbart til at sikre friheden.

En splint af evighed er syet ind i vort flag DANNEBROG.

Gid vi danske også i fremtiden må være værdige til at leve under Dannebrog i frihed.

Lad os aldrig miste dette, hverken i hovmod eller i ligegyldighed,

men lad os i fællesskab —

alle danske, alle mand

slutte op om modstandsånden

under mottoet: At styrke og bevare forsvarsviljen i det danske folk!

LANDSSTÆVNE I OSLO

Landsstævnet holdes i år i Oslo. Afrejsen sker fra Larsens Plads fredag den 15. maj kl. 16.

Efter ankomsten til Oslo indkvarteres man på hotel, hvorefter der er modtagelse på Rådhuset. Middagen indtages på Grefsenkollen kl. 15,30. Aftenen er fri.

Den 17. maj samles man ved slottet og ser herfra det betagende optog af Oslo-børn.

Om eftermiddagen besøges retterstederne på Grini, ligesom man besøger stedet, hvor Lauritz Sands buste er rejst.

Efter morgenmad og samvær foretages hjemrejsen den 18. maj med afgang fra Oslo kl. 16.

Den største oplevelse vil nok blive at møde Oslo den 17. maj, men ellers er det jo i sig selv en oplevelse for danskere at møde norske ex-fanger.

TIL ALLE GAMLE MODSTANDSFOLK

Den 29. august 1964 vil „Gestapofangerne“ søge overalt i Danmark at tilbyde skolerne foredragsholdere. Disse skal fortælle skoleeleverne om Danmark under besættelsen og evt. om egne oplevelser. Derfor anvender vi kun foredragsholdere, der har taget aktivt del i modstandskampen.

Formålet er ikke forherligelse, men derimod at videregive vore erfaringer til ungdommen, så den ikke gør vor generations dumheder om igen. Det må føles som en pligt af mange overfor vore faldne kammerater at fortsætte kampen for demokratiet mod diktaturets koncentrationslejre og gestapometoder.

Der gives ikke honorar, og transporten må du selv klare. Derfor skal vi have så mange foredragsholdere som muligt spredt rundt omkring i landet. Kan du ikke selv af en eller anden grund, så har du måske kammerater, som du kan opfordre til at hjælpe til med denne opgave.

Da vi af organisationsmæssige grunde snart må henvende os til skolerne, beder vi om hurtig tilmelding. Skriv til lektor Jørgen H. Barfod, Ved Fortunen 10 A, Lyngby, og oplys om det område af landet, hvor du kan tilbyde dig som foredragsholder.

★

BLIV MEDLEM

Alle, der har været arresteret af Gestapo, kan blive medlem af landsforeningen „Gestapofangerne“. Skriv til Jørgen H. Barfod, Ved Fortunen 10 A, Lyngby, og giv oplysning om navn, stilling, adresse samt tidsrum for arrestation af Gestapo.

25/2

BØGER

Udenrigspolitik

Ole Bernt Henriksen: Alliance uden fremskridt. 72 sider, 6,00 kr. Det Danske Forlag.

Det er en bog i serien „udenrigspolitiske skrifter“ og har til formål at beskrive de politiske forhold i *Latinamerika*. Det drejer sig jo om mange lande, og udviklingen i dem og deres historiske baggrund er forskellig; men at de alle er inde i fortvivlede forhold, økonomisk og politisk, er sikkert nok. Revolutioner, samlet om enkeltpersoner og ikke om ideer, hører til dagens orden. Der kan ikke gøres mange fremskridt i sådanne situationer, og der mangler penge til alt, fordi ingen fremmede har lyst til at investere under så usikre tilstande. Risikoen er alt for stor. Desuden savnes en solid mellemstand.

LUDVIG WOHLERT
AARHUS

AARHUS
»ARTOL« RENSERI
CLEMENSSTRÆDE 7 - AARHUS

A/S JYDSK TRÆ OG
FINERHANDEL
AARHUS C.

KOMMUNALE ARBEJDSMÆNDS
FAGFORENING
SPANIEN 65 - AARHUS C.

O. G. HØYER
MASKINFABRIK A/S
FINLANDSGADE - AARHUS V.

BRDR. KOFOED
STENHUGGERI
MARMORVAREFABRIK
AARHUS

ELEKTRIKERNES
FAGFORENING
AMALIEGADE 14
AARHUS C.

RESTAURANT MARITZA
FREDERIKSGADE - AARHUS
AARHUS C.

D. S. F.
AARHUS C.

J. JACOBSEN
ÆSKEFABRIK
AARHUS C.

HARBO SØLVSTEN
ODENSEGADE 4
AARHUS C.

W. BUCH ANDERSEN
MURER. OG
ENTREPRENØRFIRMA
STADION ALLE 45 - AARHUS C.

AARHUS BOLIGSTAL A/S
SØREN NYMARKSVEJ 7
HØJBJERG

SINDING & KNUDSEN

MURER- & ENTREPRENØRFIRMA
SØJLEHUSET, GULDSMEDEGADE 3
AARHUS C.

WEBER & SØRENSEN
REKLAMEBUREAU I/S
AARHUS C.

HERMANSEN
SØNDERGADE 56 - AARHUS C.

JYDSK CENTRALTRYKKERI ^{A/S}
AARHUS C.

GREGERS PETERSEN ^{A/S}
AARHUS

E. B. M.
ØSTERGADE 1 - AARHUS

A. MOUGAARD A/S
ENTREPRENØR - MURERMESTER
AARHUS C. - TELF. 42023 - 46625

AAGE HEIDEMANN — AARHUS ^{A/S}
ANTOMOBILFORRETNING

DANSK TYPOGRAF-FORBUND
AARHUS AFD.

GRUNDFOSS
BJERRINGBRO PUMPEFABRIK A/S

AKTIESELSKABET JYKO
AABYHØJ

BRØDRENE ESKILDSEN
AABYHØJ

Forholdet til U.S.A. spiller selv-
sagt en stor rolle, og forfatteren sø-
ger at klarlægge situationen; men
den er broget, som U.S.A.'s udenrigs-
politik har været det mange steder
og i mange år. Man vil ikke i U.S.A.
tage de ændrede forhold op til revi-
sion, ikke engang efter, at man har
set, hvor farlig de kan blive, som
Cubakrisen tydeligt har vist. I virke-
ligheden er det vel sådan, at man i
Latinamerika betragter U.S.A. som
den virkelige modstander.

Fjerne landes vanskeligheder træ-
der tydeligt frem i denne bog, og den
giver en god orientering om proble-
merne.

A. HJORTH HALD.

*Edward Crankshaw: Den ny
kolde krig Moskva-Peking.
184 sider. 9,75 kr. Berlingske
forlag.*

Bogens omslag er på forsiden prydet
med billeder af Krushchev og Mao, de to
hovedpersoner. Den kolde krig mellem
dem har været i gang i flere år, men er
først for nylig blevet mere åbenbar for
alle, også for Vestens folk, som hidtil har
bygget deres viden på gisninger og mere
eller mindre fejlagtige slutninger. Denne
bog er baseret på forfatterens nøje kend-
skab til forholdene, idet han har været
bosiddende i Sovjet i 2 år. Der skildres
hele udviklingen i det spændte forhold
mellem de to nationer, personificeret i de
to ledere. Foruden på personlige vurderin-
ger støtter bogen sig til mange avisrefera-
ter og uddrag af dokumenter.

Kina med sine 6—700 millioner menne-
sker vil ikke længere stå i skygge af
Sovjetunionens godt 200 millioner. Men
medens revolutionen i Sovjet snart kan
holde 50 års jubilæum, kæmper Kina end-
nu med „børnesygdommene“ — og det gi-
ver øget spænding. Sovjet har store mu-
ligheder både hjemme og i Sibirien for
at udvide sit landbrug; men i Kina er
hver kvadratmeter jord allerede dyrket.
Derfor ønsker Kina mere jord, og derfor
er landet farligt for dets naboer, og der-
for vil Krushchev ikke lade kineserne få
del i atombomben. Han er bange for, at
de vil udløse en ny verdenskrig. Han mæ-
ner, at forhandlingens vej er den eneste
rigtige. Kineserne hader de hvide (rus-
serne indbefattet) og vil sikkert prøve at
samle alle farvede under Kinas førerskab.
Bruddet er der i virkeligheden allerede
reelt. Hvornår bliver det mon offi-
cielt? Måske ret snart.

Men hvad så, når Krushchev ikke er
mere? Har Sovjet da en afløser af format
med hans meninger? Med nogen øngstel-
se må hele verden vente og se — og
Vesten må ikke drage flere fejlvurderinger
af situationen, end det allerede har gjort.
Bogen behandler et vanskeligt emne,
men gør det på en sådan måde, at den er
lige så spændende som den bedste roman.

A. HJORTH HALD.

„De onde år“

*Der fløj en sværm af fugle grå,
hen over sø og strand,
de slog sin klo i Danmark,
vort kære fædreland.
Men folket sig samler om kongen,
som stod fast,
da løfter, ord og love under
tysketvangen brast.*

*Mod jødernes forfølgelse, mod
terror, mord og vold
stod danske mænd og kvinder
vagt og løftet ærens skjold.
Vor øvrighed blev fjernet,
og i en lovløs tid,
hvor tårer øjet blændede,
blev mangen læbe hvid.*

*Vor frihedskæmperskare stor
den vogted' stedse på
at redde Danmarks ære
og at vore fjender slå.
Ja, trofast blev der kæmpet
indtil den 4. maj,
da freden kom til Danmarks land,
da jubled' du og jeg.*

JOHANNES MØLLER.

Dagbogsblade

20/2

BORMANN UDLAGT SOM NAZISMENS ONDE ÅND

LIMBURG. Hitlers stedfortræder, Martin
Bormann, var skyld i, at det national-
socialistiske regime udartede til den fryg-
teligste forbryderstat, sagde den anklage-
de i euthanasi-processen i Limburg, dr.
Hans Hefelmann i dag.

Indtil 1941 var Rudolf Hess det national-
socialistiske partis faktiske leder, fortalte
den anklagede. Hitler selv havde ikke tid
til at beskæftige sig med partiet. Efter
Hess' flugt til England blev Martin Bor-
mann chef for partisekretariatet. Inden
længe havde han gjort sig selv til rigets
mægtigste mand. Han var efter min me-
ning endda tit herre over Hitler.

En frygtelig udvikling

Med skiftet i partisekretariatets ledelse
1941 begyndte en frygtelig udvikling for
regimet. Alligevel var der kun ganske få,
der opdagede det forbryderiske. Jeg vidste
intet, og da jeg endelig fik øjnene op for
det, var det for sent. Hvis jeg havde gjort
vrov! , var jeg omgående blevet likvideret
af SS.

Martin Bormanns skæbne er ukendt.
Gentagne gange er der dukket rygter op
om, at han har benyttet forvirringen kort
før Berlins endelige fald i 1945 til at flygte
først til Sydeuropa og siden til Sydame-
rika.

Den 57-årige Hans Hefelmann, der er
anklaget for mord på mindst 73.000 sinds-
syge og åndssvage mennesker, var 1939—45
leder af afdelingen i Hitlers sekretariat
(Kanzlei des Führers), som beskæftigede
sig med euthanasi-spørgsmål. I den tid,
Hefelmann arbejdede i Hitlers organisa-
tionsapparat, kom han i kontakt med en
lang række af Det tredje Rigets mest ind-
flydelsesrige mænd. I processens forløb
vil retten bede Hefelmann om at give en
karakteristik af disse mænd, som udførte
Hitlers ordrer, men som samtidig havde en
vis indflydelse på rigets overhoved.

I dag gav Hefelmann en detaljeret skil-
dring af den organisatoriske opbygning af
Hitlers statsapparat.

Hitler ville ikke skuffe

— Som leder af min afdeling havde jeg
at gøre med klager og benådningssøg-
ninger, fortalte Hans Hefelmann. De ene-
ste spørgsmål, jeg ikke beskæftigede mig
med, var sikkerhedspoliti og kirkespørgs-
mål. Hver dag fik vor afdeling omkring
2.000 henvendelser. De fleste var stilet til
Adolf Hitler personligt. Hitler nød en
enorm anseelse blandt folk, og hvis man
ikke vidste anden udvej, henvendte man
sig altid til ham og bad om hjælp.

Hitler ville nødigt skuffe de mange men-
nesker og gav ordre til at efterkomme
ansøgningerne i videst muligt omfang. Det
gjorde jeg også, og jeg har på den måde
hjulpet mange mennesker, sluttede Hefel-
mann.

Den anklagede bestrider ikke, at han var
med til at behandle euthanasi-sagerne.
Han mener imidlertid ikke at have begået
nogen forbrydelse. Gentagne gange har
han sagt, at han var og stadig er tilhæn-
ger af euthanasi-tanken og betragter de
dåværende foranstaltninger som beretti-
gode.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen
til de syge.

Mærkaterne fra Kammeraternes
Hjælpefond kan fås gennem kontoret,

St. Kannikestræde 10, K.

Giro 780.

ERIC OLSEN & CO.

INTERNATIONALE
TRANSPORTER
RANDERS

AKTIESELSKABET
RANDERS ASFALT- &
TJÆREFBARIK

RANDERS
JERNSTØBERI
HVIDEMØLLEVEJ

MOESGAARD NIELSEN
TØRVEBRYGGEN 5
RANDERS

SØREN J. BALLE
TØMRERMESTER
RANDERS

AKTIESELSKABET
TRIFOLIUM FRØ
RANDERS

RANDERS
BYOMNIBUSSER A/S
MARIAGERVEJ 76
TELF. 1260

GARTNERNES
SALGSFORENING
I RANDERS

GARDINEKSPERTEN
BRØDREGADE 11 - RANDERS

CONTINENTAL VIN-IMPORT
VEJLE

AKTIESELSKABET

BRYGGERIET „THOR“

RANDERS

AKTIESELSKABET

STRØMMENS HANDELSSELSKAB

RANDERS

SOFUS NELLEMANNS EFTF.

v. ROBERT NELLEMANN
STRØMMEN 27 - TLF. (064) *23233
RANDERS

OSVALD NIELSEN

INGENIØR- OG ENTREPRENØRFORRETNING
RANDERS - TELF. (064) 23788

$\frac{A}{S}$ BAGERMESTRENS RUGBRØDSFABRIK

RANDERS

ØLGOD UNGDOMSSKOLE

$\frac{A}{S}$ FRØKONTORET

KOLDING

$\frac{A}{S}$ KAALUND FABRIKER

KOLDING

$\frac{A}{S}$ LEGO SYSTEM

BILLUM

MORDER-SKOLER

WIEN. 60 mord pr. kvarter i koncentrationslejrene var for lidt for nazisterne. På et tidspunkt under krigen oprettede de derfor fire „morderskoler“, hvor man uddannede personel til udryddelseslejrene i Polen.

Med disse oplysninger kastede den østrigske ingeniør og „Eichmann-jæger“ Simon Wiesenthal i dag nyt lys over dette kapitel i koncentrationslejrenes historie. Han mener med sit materiale, indsamlet gennem flere år, at kunne tage livet af enhver kz-fangevogters påstand om, at han kun handlede efter befaling. Hans materiale er nu sendt til østrigs justitsminiere er nu sendt til Østrigs justitsmini-

Nazisterne måtte for at få løst „jødeproblemet“ fordbøle eller endog tredoble antallet af udryddelser i kz-lejrene. Efter omhyggelige undersøgelser — højststående naziembedsmænd i Berlin studerede billeder af de forskellige stadier af gasning og ligbrænding — oprettedes fire „morderskoler“, nemlig i Hartheim ved Linz, Hadamar ved Limburg, Grafeneegg i Brandenburg og Sonnenberg ved Pirna i Sachsen, hævdede Wiesenthal.

Her blev særligt udvalgte unge mænd fra SS og SA sat ind i teknikken med hurtigst muligt at gasse og brænde mennesker.

22/2

NYE OPLYSNINGER OM HITLERS DØD

MOSKVA. Den russiske feltmarskal Vasily Shukov, der er gået over i historien som Berlins erobrere, har i sine netop offentliggjorte erindringer bidraget med enkeltheder, der er egnet til at skabe fornyet diskussion om de mystiske omstændigheder omkring Hitlers død.

Marskal Shukov hævder, at de russiske tropper, der i maj-dagene i 1945 indtog den tyske hovedstad, fandt Hitlers lig i et forkullet tæppe.

Denne version går imod den af den vestlige verden accepterede forklaring om, at Hitler og hans hustru, Eva Braun, havde begået selvmord, og at ligene umiddelbart efter var blevet brændt til aske. De sovjetiske myndigheder har hidtil ikke givet nogen oplysninger om, hvad de sovjetiske tropper egentlig fandt, da de indtog rigskancelliet og Hitlers underjordiske bunker.

22/2

TYPISK SS-JUNKER

KIEL. Det var meget lidt, vidnet Hubert Stein kunne huske om den anklagede Hans Graalfs optræden som chef for en „indsatskommando“ i Rusland, da Stein i går optrådte som vidne i det kielske nævningeting. Statsadvokat Bauer foreholdt vidnet, at han i forundersøgelsen havde fremsat ret belastende udsagn imod Graalfs; åbenbart havde Stein nu besluttet ikke at v i l l e huske noget!

Stein har været medlem af „indsatskom-

mandoet“, men i modsætning til sin tidligere forklaring kunne han i retten ikke „huske“, om Graalfs havde givet ordre til henrettelse af jøder. Han betegnede dog Graalfs som en „typisk SS-junker“.

Den 57-årige Heinz Kassenbrock fra Münster, der ligeledes blev afhørt som vidne, kunne ganske vist huske, at der i Rusland var forekommet henrettelser ved skydning, men han hævdede ikke at vide, om Graalfs havde deltaget i disse henrettelser. På den anden side havde han ikke glem, at han sammen med Graalfs havde „kæmmet“ flere huse — men hvor og hvornår det var, havde han definitivt glem!

23/2

KZ-ADJUDANTEN ANHOLDT I RETTEN

BONN. En af de hovedanklagede i Auschwitz-processen i Frankfurt, den 68-årige tidligere adjutant for koncentrationslejrens kommandant, Robert Mulka, er i dag blevet fængslet.

Allerede fredag eftermiddag var Mulka overraskende blevet anholdt i retten, efter at vidner havde erklæret, at Mulka egenhændigt havde dræbt tre fanger i Auschwitz-lejren. Hittil var Mulka kun tiltalt for meddelagtighed i mord. Han var på fri fod mod en kaution på 55.000 D-mark.

Auschwitz-processen: SULT OG NØD GJORDE FANGERNE TIL DYR

BONN. Sult og nød gjorde fangerne i koncentrationslejren Auschwitz til dyr, sagde den 60-årige jødiske læge fra Wien, dr. Otto Wolken i dag under vidneafhøringen i den store Auschwitz-proces i Frankfurt.

Dr. Wolken skildrede de frygtelige forhold, som fangerne i Hitlers største koncentrationslejr måtte lide og dø under.

Dr. Wolken var selv fange i Auschwitz, hvor han arbejdede som læge på lejrens karantænestation. Ved sin befrielse vejede den jødiske læge kun 38 kilogram.

SS-lægerne og fangelægerne i udryddelseslejren havde næsten ingen medikamenter til deres rådighed, fortalte dr. Wolken.

Lægerne magtesløse

Tusindvis af fanger døde mellem hænderne på lægerne, der måtte se magtesløse til. Fangerne boede i barakker, der under forsvarlige forhold havde plads til 500 mennesker. Vagtmandskabet pressede imidlertid til tider op til 1200 fanger ind.

Sengene målte 3,80x2 meter. Det var træbrikse, hvorpå otte fanger blev presset sammen. Mange fik ikke engang plads på briksen, men måtte sove på den bare jord — gulve var der ingen af i barakkerne.

— Fangerne blev dog dag og nat plaget af milliarder af lopper, fortalte dr. Wolken. Endnu værre var dog rotterne. De uhyggelige dyr overfaldt ikke blot de døde, men også de syge, som var for svage til at forsvare sig. Om natten stjal rotterne brødstumperne ud af de soven-

des lommer, og næste morgen beskyldte fangerne gensidigt hinanden for tyveriet.

Dr. Wolken fortalte også om en aflusning af fangerne i lejren. Aktionen blev kun gennemført, fordi vagtmandskabet var bange for at blive smittet af plettyfus. Fangerne fik al håret barberet af. Det foregik på en så brutal måde, at huden bagefter hang i laser. Efter barberingen blev der hældt en petroleumsgigtig væske på, som brændte frygteligt.

— Mange af lusene overlevede denne behandling, men langt fra alle fangerne, sluttede dr. Wolken.

Fangerne fik så lidt at spise, at mange af dem blev drevet til vanvid af sult. Nøden gjorde dem til dyr. Når en fange tabte et par dråber af sin tynde suppe, styrtede hans medfanger sig over dem som vilde dyr.

Dr. Wolken rettede hårde beskyldninger mod den anklagede tidligere SS-blokkfører i Auschwitz, Stefan Baretzki. Ifølge lægens udsagn havde Baretzki den 15. april 1944 dræbt flere fanger, som var brudt sammen, da han mishandlede en gruppe på næsten 200 nyankomne. Før fangerne blev sendt i gaskamrene, blev der af Baretzki givet dem en „specialbehandling.“

Dr. Wolken, der selv havde oplevet rædslerne i Auschwitz, talte roligt og uden tegn på ophidselse. Han sluttede sit vidneudsagn med at sige:

— Mordmaskineriet i Auschwitz ville ikke have fungeret, hvis ikke titusinder havde været rede til at betjene det. De 22 anklagede i denne sag er medskyldige i, at maskineriet arbejdede. Uden dem var det ikke gået.

3/3

EUTHANASI-FORBRYDER ANHOLDT I BUENOS AIRES

BONN. En af de tidligere medarbejdere ved Hitlers euthanasi-program, Bernhard Bohne fra Düsseldorf, er blevet anholdt i Buenos Aires. De tyske myndigheder har ansøgt om at få ham udleveret.

Bernhard Bohne er en af de anklagede i den store euthanasi-proces, som finder sted i Limburg.

Meddelagtighed i mord på 15.000

Bohne tiltales for meddelagtighed i mord på 15.000 sindssyge, åndssvage og legemligt handicappede mennesker i forbindelse med Hitlers såkaldte „barmhjerthedsdrab“ fra 1939-41. I sommeren 1961 var Bohne efter et kort ophold i undersøgelsesarresten blevet løsladt mod kaution på grund af dårligt helbred. Han havde tilhold om at melde sig på politistationen i Düsseldorf hver dag, og det gjorde han indtil august i fjor, da han flygtede til Argentina.

Processen i Limburg fortsatte i dag med afhøringen af Hans Hefelmann, der nægter sig skyldig. Han er anklaget for mord på mindst 73.000 mennesker, deraf 3.000 børn. Hefelmann påstod i dag, at læ-

gerne, der havde medvirket ved euthanasi-aktionen, havde gjort det af egen fri vilje. Mange læger havde afvist at have noget som helst med sagen at gøre, og der var ikke sket dem noget af den grund.

Hefelmann, der stadig er en overbevist tilhænger af euthanasi-tanken, påstod, at 60 procent af medlemmerne i det engelske underhus havde været tilhængere af „barmhjertighedsdrab“ ved krigens udbrud.

Anklageren tvivler

Hans Hefelmann nægtede at have deltaget i grusomhederne på instituttet for arvelige og anlægsbetingede sygdomme, som var dæknævnet for den institution, der med krydsen i en patientjournal afgjorde, om patienten fik lov at leve videre eller ej.

Hefelmann hævdede, at adskillige børn i hans tid var blevet helbredt og udskrevet fra instituttets klinik.

Da anklageren udtrykte sin tvivl om rigtigheden af Hefelmanns påstande, sagde denne:

— Meget kan man anklage Hitlers regime for, men man kan ikke sige, at det var børnefjendtligt.

Brutale eksperimenter

SS-lægerne i kz-lejren Auschwitz eksperimenterede med levende fanger efter eget forgodtbefindende. De kunne gøre lige, hvad de ville, fortalte vidnet, fru dr. Ella Lingens fra Wien i dag i Auschwitz-processen i Frankfurt.

Fru Lingens var selv fange i lejren i to år, fordi hun havde hjulpet jøder til flugt.

Vidnet fortalte om den eftersøgte Auschwitz-læge dr. Mengele, der nu opholder sig i Sydamerika. Mengele havde ligesom sine kolleger foretaget forsøg med fanger. Hans speciale havde været forandringer i øjnenes farve. Engang havde han sprøjtet farvevæske ind i et nyfødt barns øjne, og spædbarnet levede kun ganske kort.

En af de mest forhadte gestapofolk i koncentrationslejren, den 57-årige Wilhelm Boger sidder på anklagebænken i Frankfurt sammen med 21 andre mænd.

Fru Ligens fortalte i dag om et af lejrens mest frygtede torturinstrumenter, „Boger-gyngen“, opkaldt efter „opfinderen“.

— Instrumentet blev anvendt ved fangeforbør, fortalte vidnet, fangerne måtte bøje knæene og slå armene om benene. Derefter blev der stukket en tyk kær ind mellem armene og knæene, og i den stilling blev fangen hængt op mellem to bukke. En SS-mand gav den ulykkelige et skub, så han svingede frem og tilbage, imens Wilhelm Boger pryglede ham.

9/3

SS-MÆNDENE MISBRUGTE UNGE JØDINDER

FRANKFURT. „Skal det være lidt mere

sukker på æblekagen?“ hørte jeg en smuk, barmfager jødinde spørge en SS-mand, berettede vidnet dr. Konrad Morgen i dag i processen imod vagtmandskabet ved udryddelseslejren Auschwitz.

Dr. Morgen var under krigen som auditor blevet sendt til Auschwitz for at undersøge mistanken om, at SS-vagtmandskabet ikke afleverede alt guld, som de fandt hos jøder, til rigsbanken.

Efter „drøj arbejdsdag“

— Da jeg kom ind i et opholdsrum for SS-mænd, berettede han videre, så jeg en scene, som man ikke ville have oplevet hos nogen anden militær formation i verden.

Henslængt på divaner lå 4—6 SS-mænd med et glasagtigt udtryk i øjnene, der tydeligt fortalte om nattens udskjelser med de tilstedeværende 4—5 unge jøindere og alkohol, fortsatte han.

Morgen fik senere at vide, at disse SS-mænd havde haft en drøj arbejdsdag med at udvælge flere tusinde jøder til gaskamrene. Til deres selskab valgte de så nogle særdeles smukke jøindere af den orientalske type til underholdning om natten. Disse jøindere bar ikke fangedragt, men pænt civilt tøj.

Sultet ihjel

Vidnet Morgen fortalte videre, at lejrkommandanten Rudolf Höss ligeledes udvalgte sig elskerinder, og når han blev træt af dem, lod han dem sulte ihjel i en „stæcelle“.

— En sådan celle var bygget således, at fangen kun kunne stå oprejst, men hverken sidde eller ligge. Höss gav således ordre til, at en czechisk kvinde, som han havde gjort gravid, blev spærret inde i en sådan celle. Han ønskede ikke, at hans hustru eller hans foresatte inden for SS skulle få noget at vide om hans små fejltrin, erklærede Morgen.

— Hun skulle her sultes ihjel, men jeg fik hende ud af cellen og lejren og på et katolsk hospital i München, hvor hun nedkom. Senere fik jeg hende officielt løsladt fra KZ-lejren, oplyste Morgen, der selv havde rang som SS-major. Han fortalte ikke, hvorledes han havde organiseret dette mirakel.

Höss blev efter krigen hængt for krigsforbrydelse i Polen. Forinden skrev han sine memoarer, der rystede verden, fordi de skildrer ham som den pligtopfyldende embedsmand, der ville have været en pryd for ethvert postkontor.

Guldtænderne trukket ud

„Mine undersøgelser viste“, fortsatte Morgen, „at SS-mændene ikke blot stjal de jødiske fangers guldgenstande, men også trak deres guldtænder ud. I stedet for at sende disse videre til rigsbanken, beholdt de dem som „souvenirs“. SS-vogterne sendte i kilovis souvenirs hjem,“

berettede han videre. „Det er umuligt at forestille sig eller skildre alt, hvad der egentlig gik for sig i Auschwitz.“

Morgen oplyste, at hans undersøgelse af tilsvarende uregelmæssigheder i Buchenwald førte til henrettelsen af lejrkommandanten Karl Koch. Hans hustru, „heksen fra Buchenwald“, kom til at spille en rolle under krigsforbrydelsesprocesserne efter krigen.

9/3

ENDNU 500 RETSSAGER MOD KRIGSFORBRYDERE

FRANKFURT. I de kommende fem til otte år skal endnu 500 retssager føres i Vesttyskland mod tidligere nazister, sagde den forhenværende vesttyske statsadvokat, dr. Max Güde, i en radioudsendelse om krigsforbryder-opgøret.

I henhold hertil erklærede justitsminister Ewald Bucher, at Vesttyskland efter hans opfattelse gør, hvad der er muligt for at opspore tidligere nazister, som er flygtet til udlandet for at undgå anklage for krigsforbrydelse.

Den væsentligste vanskelighed i opgøret er de forskellige landes love, der ikke tillader udvisning af forbrydere til os, sagde Bucher.

15/3

JØDERNE EN DØDELIG FARE

*Kommando-chef modtog ingen
melding om lydighedsnægtelse*

KIEL. I begyndelsen af juli 1941 udstedtes en befaling, i hvilken det hed, at jøderne var en dødelig fare for det tyske folk. Derfor skulle alle jødiske mænd, der ikke havde regelmæssigt arbejde eller „blev overvåget“, så hurtigt som muligt dræbes. Denne oplysning, fremsat af den tidl. politi-generalmajor Erwin Schulz i processen mod SS-„obersturmführer“ Hans Graalfs ved Kiels nævningeting, blev noteret med særlig interesse, idet det er bevist, at Graalfs på dette tidspunkt gjorde tjeneste ved en „indsatsgruppe“ i Rusland.

På spørgsmålet om, hvorvidt Schultz, der i Nürnberg idømtes 20 års tugthus, i sin egenskab af chef for „Einsatzkommando 5“, hvorunder Graalfs gruppe hørte, havde erfaret noget om lydighedsnægtelse inden for mandskabet, svarede han benægtende. På den anden side mente han, at dersom der var kommet officiel meddelelse herom, havde han været nødsaget til at lade sagen gå „højere op“. Forholdet var det, at „Einsatzkommando“erne var „en særpræget hoben“, der bestod af såvel folk fra sikkerhedstjenesten som fra SS, Gestapo og politiet. „Harde jeg ikke ladet meldingen gå videre, ville en anden have gjort det. Vigtigepetere var der nok af!“